

JORNADA

Art contemporani i salut mental

Coordinació a cura de
Roser Sanjuan

Organització
Oficina de Difusió Artística
Àrea de Cultura de la Diputació de Barcelona

Destinataris:

- Professionals interessats en la programació de projectes que vinculin art contemporani i salut mental, especialment professionals del sector cultural.
- Tècnics responsables de programes d'arts visuals municipals de la demarcació de Barcelona.

Data i horari:

- Dimecres 21 de maig de 2025 · De 09.30 a 15 h

Hores lectives:

- 5 h

Lloc:

- Auditori del Pati Manning · Carrer de Montalegre, 7 · 08001 Barcelona

Inscripció:

- Gratuïta. Places limitades.

Presentació:

L'Organització Mundial de la Salut (OMS) defineix la salut com un terme ampli que fa referència a un estat complet de benestar físic, mental i social. Els projectes culturals, especialment els artístics, poden jugar un paper molt actiu pel que fa a dos d'aquests

aspectes, el benestar mental i el social, ja que poden contribuir a la salut i al benestar de les persones afectades per malalties mentals, d'una banda, i a l'educació del conjunt de la població sobre aquesta problemàtica, de l'altra.

La participació en processos artístics, especialment els col·laboratius o comunitaris, desperta sensacions de gaudi i alliberament entre les persones afectades per malalties mentals, ja que contribueix a la noció d'autoconcepte i al sentit de pertinença, aconseguix suavitzar les percepcions i vivències més doloroses, possibilita un espai per a la creació de vincles al voltant d'experiències comunes similars, i dissol l'angoixa que suposa la individualització del malestar.

Amb el binomi cultura-salut s'enforteix la idea de la salut comunitària: el benestar no es defineix a partir de l'accés als serveis sanitaris bàsics, sinó sobretot a partir de les condicions de vida habituals de les persones amb trastorns de salut mental i de com es relacionen en els seus àmbits de referència.

Aquesta jornada vol mostrar diferents models i exemples de treball en salut mental a través de la creació contemporània, i també vol oferir un espai de reflexió i debat sobre aquests projectes i sobre l'interès d'incorporar-los en programacions culturals.

Objectiu general i objectius específics:

- Oferir continguts i eines útils per a la programació professional d'art contemporani, a càrrec de professionals especialistes de referència, sobre treball en salut mental a través de la creació contemporània.
 - Informar sobre aspectes bàsics de la salut mental i sobre els beneficis que pot aportar-hi la cultura.
 - Mostrar que les programacions culturals, especialment les artístiques, poden exercir un paper important per fer conèixer al conjunt de la població els trastorns de salut mental i per contribuir a desestigmatitzar-los.
 - Presentar bones pràctiques on l'art comunitari o col·laboratiu esdevé una eina per generar vincles socials i espais de co-creació i aprenentatge mutu en l'àmbit de la salut mental que contribueixen a la salut i el benestar.

Continguts:

- Què és la salut mental
- Agents de salut comunitària
- Grups de suport mutu
- Treball transversal multidisciplinari
- Bones pràctiques de projectes artístics comunitaris o col·laboratius sobre cultura i salut mental
- Com generar espais participatius i inclusius
- Com iniciar un projecte d'art i salut mental

- Possibles vies de finançament
- Avaluació

Metodologia:

- Sessions expositives, a càrrec de professionals especialistes.
- Espais per a l'intercanvi, la reflexió i el debat, a càrrec de professionals especialistes.

Organització:

Programa d'Arts Visuals de l'Oficina de Difusió Artística (ODA) de la Diputació de Barcelona

http://www.diba.cat/web/oda/arts_visuals

Programa:

09.30 – 09.45 h

Presentació de jornada a càrrec d'**Aïda Llauredó**, diputada adjunta de l'Àrea de Cultura de la Diputació de Barcelona, i **Pilar Solanes**, comissionada del Pla estratègic de salut mental de la Diputació de Barcelona

09:45 – 10:45 h

Conferència: “**Aproximació crítica a la salut mental des de models no hegemònics**”, a càrrec d'**Anna Palou**, psiquiatra, i **Helena Herranz**, psicòloga, dues de les sòcies fundadores de l'Espai Escletxa d'Amposta, un espai terapèutic que vol esdevenir un entorn de seguretat per a l'expressió lliure, garant les cures i el benestar del grup.

10.45 – 11.45 h

Taula rodona: “**Creació i salut mental. Bones pràctiques**”:

- **Montserrat Verdú Arnal**, metgessa de medicina familiar i comunitària a l'EAP Poblenou de Barcelona, i **Beatriz Regueira**, artista, investigadora i medidora de la Fàbrica de Creació Artística La Escocesa de Barcelona.
- **Fina Alert**, fundadora de l'Associació Susoespai Creació i Salut Mental de Barcelona.

Moderació: **Roser Sanjuan**, responsable de Programes públics del Centre d'Art La Panera de Lleida.

11.45 – 12.15 h

Pausa.

12.15 – 13.15 h

Conferència participativa: “**Una conferencia majara**”, a càrrec d'**Ana Campillos**, gestora i medidora cultural, coordinadora del projecte Locus* de Madrid.

13.15 – 14.15 h

Taula rodona: “**Creació i salut mental. Bones pràctiques**”:

- **Angelica Tognetti**, comissària de la mostra “Poètiques de la Follia” de la Casa Elizalde de Barcelona.
- **Beatriz Liebe** i **Martina Cumova**, coordinadores de L'Altre Festival d'Arts Escèniques i Salut Mental de Barcelona.

- **Guillem d'Efak**, cap d'Acció Comunitària, Programes Públics i Comunicació del Museu Nacional d'Art de Catalunya (MNAC), especialista en Arts & Health.

Moderació: **Roser Sanjuan**, responsable de Programes públics del Centre d'Art La Panera de Lleida.

14.15 – 15 h

Conferència: “**Com comencem a treballar l'art contemporani i la salut mental des dels nostres equipaments?**”, a càrrec de **Roser Sanjuan**, responsable de Programes públics del Centre d'Art La Panera de Lleida.

15 h

Fi de la jornada.

Ponents:

Fina Alert (Barcelona 1958), fundadora de l'Associació Susoespai. Creació i Salut Mental.

Llicenciada en Belles Arts per la Facultat de Barcelona. Tècnica en educació al Museu Nacional d'Art de Catalunya (MNAC), al CaixaForum i al Museu Etnològic de Barcelona. Des de l'any 2000, especialista en les relacions entre creació artística, educació i salut mental. L'any 2009, cofundadora i coordinadora de l'Associació Susoespai. Creació i Salut Mental. Ha realitzat projectes i exposicions en col·laboració amb la Fundació Miró, el Museu Tàpies, la Fundació Suñol, el MNAC, el MACBA, el CCCB, La Pedrera, el Centre Santa Mònica, el Tecla Sala, el Museo Picasso de Málaga o el Centro Andaluz de Arte Contemporáneo de Sevilla, entre altres.

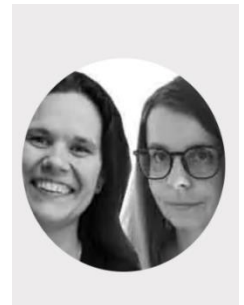
Ana Campillos (Vallekas, 1993), gestora i mediadora cultural, coordinadora del projecte Locus*.

Treballadora cultural que explora l'inusitat des de Nada, una productora de projectes culturals de Madrid amb enfocament social. La seva tasca es concreta en iniciatives com Locus*, on es creuen cultura i salut mental des d'una mirada crítica i comunitària. En aquest marc neix la Conferència Majara, un espai que convida a endinsar-se en el concepte de "Cultura Boja", defensar els drets culturals de les persones que travessen situacions de patiment psíquic, i obrir —o posar asteriscs en— converses que sovint queden als marges.

Martina Cumova i Beatriz Liebe, coordinadores de L'Altre Festival d'Arts Escèniques i Salut Mental de Barcelona.

L'Altre Festival és un esdeveniment cultural internacional que se celebra a Barcelona des de fa onze anys. Els seus fonaments se situen en la intersecció entre les arts escèniques i la salut mental, i s'han articulats a partir d'una diversitat de veus ciutadanes i professionals dels àmbits artístic, cultural, sanitari i social, amb la convicció que barrejar aquests dos camps pot ser beneficiós tant a nivell individual com col·lectiu. Entre aquestes veus hi ha Martina Cumova, treballadora social, comunicadora i mare, i Beatriz Liebe, creadora escènica i gestora cultural.

Guillem d'Éfak Fullana-Ferré, cap d'Acció Comunitària, Programes Públics i Comunicació del Museu Nacional d'Art de Catalunya (MNAC), especialista en Arts & Health.

Llicenciat en Humanitats i màster en Història per la Universitat Pompeu Fabra (UPF), també té un màster en Administració de les Arts (Boston University) i és diplomad en estudis avançats en Arqueologia. És professor associat de la Facultat d'Humanitats de la UPF i ha vinculat part de la seva trajectòria laboral a diferents institucions culturals com el Museu del Bronx o el Metropolitan Museum of Art de Nova York, així com a la direcció d'empreses culturals com l'agència literària Carmen Balcells o Itinera Plus.

També ha treballat a l'Institut Català de la Salut (ICS) com a director de Comunicació & RSC i coordinador de l'Estratègia i Programa Assistencial d'Expertització (PAIDEICS) Arts en Salut, des d'on va impulsar el projecte Recuperart-19, partint de la base que els museus poden ser una eina en la recuperació emocional dels professionals sanitaris castigats per la gestió a primera línia de la pandèmia de Covid-19.

Helena Herranz, psicòloga, i **Anna Palou**, psiquiatra, dues de les sòcies fundadores de l'**Espai Terapèutic l'Escletxa**.

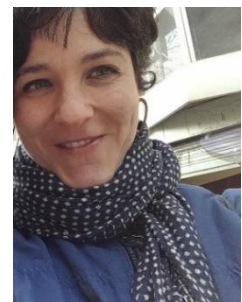
L'Escletxa és un projecte d'Amposta creat per quatre sòcies amb trajectòries diverses en salut mental, que neix de la necessitat de construir un espai propi des d'on abordar els malestars de manera més alineada amb els valors de totes quatre. Entenen la salut mental com una qüestió col·lectiva, construïda i travessada per estructures socials i polítiques. Des d'aquesta mirada, treballen —conscients que el camí és llarg— per un abordatge comunitari, crític, responsable i coherent.

Beatriz Regueira, artista, investigadora i medidora de la Fàbrica de Creació Artística La Escocesa de Barcelona.

Doctora en Belles Arts, és investigadora, medidora, artista i docent. La seva recerca se situa en la intersecció dels estudis feministes, antipsiquiàtrics, neomaterialistes i performatius.

És professora al Grau en Arts i Disseny, al Postgrau en Arts Aplicades Contemporànies de l'Escola Massana, i treballa com a medidora artística i coordinadora del projecte de co-creació en arts, salut i educació Intra-accions, vinculat a La Escocesa, el CAP Poble Nou i l'INS Maria Espinalt.

Roser Sanjuan Plana (Montblanc, 1978).

És responsable de Programes públics i de la direcció del Centre d'Art la Panera de Lleida. Especialitzada en projectes artístics col·laboratius que impliquin una transferència de sabers entre creació, inclusió, salut o noves tecnologies, convençuda que la mediació artística ha de ser política per canviar imaginaris i millorar el present.

Ha comissariat exposicions i escrit diversos textos sobre educació i mediació per a articles acadèmics. Imparteix classes com a col·laboradora externa en màsters i graus d'estudis superiors de diverses universitats. Ha estat finalista i premiada en convocatòries públiques i privades que impulsen projectes artístics col·laboratius, com el Departament de Cultura de la Generalitat de Catalunya, la Fundació la Caixa, el Banc Sabadell, la Fundació Daniel y Nina Carasso o el CAC de Palma de Mallorca, entre altres. Així mateix, va ser premiada als Premis ACCA del 2020 pel projecte de Radiació +++ i aquest any ha estat novament nominada pel projecte "Mortals" (ACCA 2024). Actualment coordina el projecte Eixart. Art i Salut de la Generalitat de Catalunya, on hi col·laboren quatre centres d'art territorials amb quatre centres d'atenció primària.

Angelica Tognetti, investigadora i curadora.

És graduada en Estudis literaris per la UB, ha cursat el PEI del MACBA i, actualment, cursa el màster Filosofia per als reptes contemporanis de la UOC. Entre 2021 i 2023 ha co-dirigit la Sala d'Art Jove de la Generalitat de Catalunya. Ha comissariat exposicions en espais com el Fabra i Coats Centre d'Art Contemporani de Barcelona, l'Espai Souvenir de Barcelona, la Sala d'Exposicions de la Granja de Santa Perpètua de Mogoda, el Vilnius Graphic Art Centre (Lituània) o el Palazzo Ducale di Cutrofiano (Lecce, Itàlia). Actualment està desenvolupant el projecte curatorial "Poètiques de la follia" a la Casa Elizalde de Barcelona que, des d'una perspectiva estètica i crítica, planteja preguntes sobre les formes de representació, expressió i interpretació dels malestars psíquics en la nostra contemporaneïtat.

Montserrat Verdú Arnal

Metgessa de família i comunitària a l'EAP Poblenou (ICS), a Barcelona, on va exercir com a directora entre 2017 i 2024. Postgraduada en Humanitats i Salut (UPF, 2023), amb enfocament en projectes d'arts en salut. Co-creació del projecte Intra-accions: projecte d'arts, salut i educació realitzat entre La Escocesa, l'INS Maria Espinalt i l'EAP Poblenou. Com a docent, és professora associada al Departament de Medicina de la Universitat de Barcelona (UB), així com també tutora d'especialitat en Medicina Familiar i Comunitària a la Unitat Docent Multiprofessional d'Atenció Familiar i Comunitària de Barcelona Ciutat.

